

EESTI KULTUURIMAASTIKUD ŠVEITSIS

Kas siis selle maa keel
laulutuules ei või
taevani tõustes üles
igavikku enesele otsida?

tsiteerib Volker Breidecker 11. detsembri Süddeutsche Zeitungis Kristjan Jaak Petersoni eesti kultuuriidentiteedile teedrajavat luulesalmi, ning „Keel on meie Nokia!“ – Siiri Sisaski kaks sajandit hiljem kõlavat hüüatust. Eesti kultuurile pühendatud ligi kolme-nädalane festival „Culturescapes“ on just lõppenud ning Breidecker süveneb põhjalikus artiklis eesti poeesia ja muusika intensiivseimatesse elamustesse. Festivalile eelnes paar-kümmend tutvustavat kirjutist ja vähemalt sama palju järelkajasid Šveitsi ja Saksa väljannetes. Artiklite hulgas on nii võhiklikku, keskpärast kui ka põhjalikku ainetundmist peegeldavaid kirjutisi.

14. novembrist kuni 3. detsembrini esitleti eesti süvakultuuri šveitsi, prantsuse ja saksa kultuuri kokkupuutepunktis Baselis ning selle ümbruskonnas. Festivali juht Jurriuan Cooman korraldab juba neljandat aastat keskeurooplasele võõramaid kultuure esitlevat festivali, eelmistel aastatel tutvustati Gruusiat, Ukrainat ja Armeeniat, järgmistena võtavad teatepulga üle Rumeenia ja Türgi. 2006. aastaks oli algul sihikule võetud terve Baltikum, ent Coomani aastatagune külaskäik Eestisse inspireeris teda pühendumina ainult Eestile, kuna teda vaimustas eesti kultuuri mitmekülgsus ja rikkus. Cooman on idealistlik kultuurimänedžer, kes võtab endale ülesandeks luua aastaga siivitsi minev ja laiahaardeline festival ning vaatamata üliväikesele meeskonnale ja organisatoorsele askeetlikkusele viibki oma visiooni ellu. Kui Coomani taotlused 2006. aasta jaanuaris Eesti Kultuuriministeeriumi jõudsid, oli kultuuriaasta rahastamise rong tegelikult juba läinud. Tänu välissuhete osakonna juhataja Eike Elleri kiirele tegutsemisele pani Kultuuriministeerium koos Välis- ja Põllumajandusministeeriumi ning Kultuurkapitaliga üritusele siiski oma õla alla, andes üheskoos festivali eelarvesse umbes viiendiku.

„Poliitika ja majandus ei tohi ega saa olla Euroopa ainsad eesmärgid,“ ütleb Cooman. „Euroopa koosneb rohkem kui kahesajast kultuurist ja keelest. Need asuvad 48 maal, 25 ELi riigis ja 23 veel mitte ELi riigis. Me tahame liikuda Euroopa tulevikku kõik koos.“ „Culturescapesi“ ülesanne on teha poliitikat teiste vahenditega. Tõepoolest, maailmas, mis vaeleb eelkõige tolerantsipuudusest tulenevate probleemide käes, pole õilsamat poliitikat, kui lähendada üksteisele kaugeid kultuuriruumi, aidates mõista erinevaid mentaliteete, maailmatunnetust, ajaloost tingitud eripärasid ja valupunkte, aga ka võimaldades osa saada teiste kultuuride säravast vaimuvarast. Coomani festivali teeb huvitavaks tema ambitsioon esitleda mitte ainult paari kunstiala, vaid hõlmata kultuuri tema tervikmõjuväljas, kaasates erinevaid valdkondi ja suundumusi ning andes ülevaate maa üld- ja kultuuriajaloo, tänapäevastest arengutest ning just sellele maale eriomasest.

Festivali „Culturescapes Estland“ avas 15. novembril kultuuriminister Raivo Palmaru. Pidulikku avaloengut pidama oli tulnud „kultuuripaavost“ Gérard Mortier, endine Salzburger Festspiele intendant ja praegune Pariisi Ooperi peadirektor. Mortier pidas intellektuaalselt ja esteetiliselt nauditava kõne Euroopa kultuuriidentiteedist, ütlemata siiski midagi uut. Tema loeng rõhutas festivali põhiideed, et euroopalik föderatsioon peaks olema midagi palju rohkemat kui üksnes majanduslik liit, ning selle eelduseks on euroopaliku kultuuriajaloo teadvustamine, tundmine ja elushoidmine. Avakontserdil esitas Hortus Musicus kava „Revalist Tallinna“, mille kõrgpunktiks kujunes Lepo Sumera „Pantomiimi“ fantastiliselt kreatiivne ning katarsisesse suubuv interpretatsioon.

Festivali põhiteljeks oli muusika, millele sekundeeris vääriliselt kirjandus „Kalevipojast“ kuni Tõnu Õnnepalu, Elo Viidingu ja Kristiina Ehinini; eesti kunst oli esindatud Erik Alaloo ja Meeland Sepa provokatiivsete, tubli ja eduka Eesti fassaaditagusele palgele viitavate installatsioonidega. Von Krahli teater näitas apokalüptilist „Võluflööti“ ning eesti filmi esindas Priit Pärna ja uuema eesti animafilmi programm. Festivali lõpetas kolmepäevane sümposion, mis käsitles Eesti uue iseseisvusaja kiire arenguga kaasnevaid teemasid muutumisprotsessis. Nagu kogu festivali, nii iseloomustas ka sümposiooni publikut huvitatus ja asjatundlikkus, ettekandjad olid hästi valitud ning kuulajale avanes võimalus saada mitmekülgne ülevaade Eestist. Ettekannetega esinesid Rein Ruutsoo, Linnar Viik, Urmas Nõmmik, Erkki Bahovski, Kristi Lõuk, Tiia Teder, Mati Sirkel, Johannes Saar, Marko Mihkelson, Kaspar Näf ja Timofei Agarin; lõpudiskussioonil võtsid sõna suursaadik Katrin Saarsalu-Layachi, Urmas Nõmmik, Siiri Sisask, Erkki Bahovski ja Helen Ennok. Kõrgetasemelise kulinaarse finaali eest hoolitses „Gloria“ restorani peakokk Dimitri Demjanov.

Festivali programmi läbis punase niidina Arvo Pärdi muusika, mis kõlas peaaegu kõigil süvamuusika kontsertidel. Tervikuna oli Pärdile pühendatud üks Filharmoonia Kammerkoori kolmest üliedukast kontserdist; lisaks näidati viiel õhtul suure menuga Dorian Supini filmi „24 prelüüdi fuugale“. Ka ajakirjanduses leidis Pärdi teema ohtrat kajastust, seda nii trafaretset pealiskaudses kui ka süvenenumas ja – tänu Paul Hillieri selgitustele festivali kataloogis ja loengul – professionaalsemas võtmes. Eesti muusikat esindas veel Cyrillus Kreegi, Erkki-Sven Tüüri, Helena Tulve, Toivo Tulevi, Tatjana Kozlova, Galina Grigorjeva, Veljo Tormise ja Urmas Sisaski looming. Tüüri, Tulve ja Tulevi muusika kõlas mitmel kontserdil ning sai kriitikute elava ja väga tunnustava vastuvõtu osaliseks. Avastuseks oli ka Kreegi looming. Maailmaesiettekandele tulid festivalil Tulevi „Summer Rain“, Tulve „Arboles Iloran por luvia“ ning „Culturescapesi“ tellimusena Kozlova „Doors 2“. Eelnenud Baltikumi ja Šveitsi noorte heliloojate konkursil oli pälvinud preemia Mariliis Valkoneni „Impetus“, mille esiettekanne kõlas festivali lõpetamisel. Professionaalse kriitika üliõrdelisi kiidusõnu teenisid nii Filharmoonia Kammerkoor, Vox Clamantis ja Uus Tallinna Trio kui ka ainsana klassikalisest muusikast väljapoole jäävaid suundumusi esindanud Siiri Sisask koos ansambliga „Jalg“.

Milline pilt võis jääda Baselis korraldatud eesti kultuuri esitlusest? Selgeks sai huvilisele publikule kindlasti see, et eesti kultuur ei koosne ainult Pärdi muusikast – Eestil on äärmiselt rikas ja mitmekülgne muusikaelu, kõitev ja erilise fluidumiga kirjandus, teravmeelne animafilm ning eksperimentaalne ja ühiskonnakriitiline teater ja kunst.

SAALE KAREDA,
muusikateadlane, Viini saatkonna kultuurireferent